
80-jarige schoolstrijd niet zijn vergeten, noch de offers, welke door het voorgeslacht werden gebracht om het mogelijk te maken, dat het jonge kind niet alleen in huis, doch ook op school werd opgevoed bij het Woord des Heren, op om ter vergadering te komen...

De hoofdspreker was Van Itterzon, die in een redevoering van anderhalf uur de synode opriep zich uit te spreken: 'Synode, spreek!' Daarbij is opvallend dat Van Itterzon als zodanig het dubbele spoor van de Hervormde Kerk niet bestreed, maar meende dat deze nu eenzijdig voor het openbaar onderwijs koos. Van Itterzon zag daarin een doorwerking van de Doorbraak-ideeën (die in 1946 tot de oprichting van de Partij van de Arbeid hadden geleid), die hier leidden tot 'stukbraak' van het christelijk onderwijs. Hij riep de synode op om zich te distantiëren van de uitspraak van Hardegarijp:

Het is zaak, dat kerkeraden en schoolbesturen, organisaties en personeelsverenigingen, particulieren en kerkelijk meelevende ouders zich uit liefde tot de kinderen en tot hun kerk, richten tot de Generale Synode om een klaar en duidelijk antwoord.

Zijn woorden vonden weerklank:

Een langdurig applaus van honderden Friezen, uit de Hervormde kring, allen getuigend van hun liefde voor de School met de Bijbel, onderstreepten dit hartstochtelijk appel.²⁶

De polemieken in de pers zetten zich voort.

De synode spreekt

De synode, die destijds nog besloten vergaderde, agendeerde de schoolkwestie in haar vergadering op 2 en 3 april 1952.²⁷ Ter tafel lag een Memorandum van de Raad van Kerk en School, dat een schets bevatte van de situatie in Hardegarijp, inging op de kerkordelijke visie op de zaken van kerk en school, constateerde dat er onzekerheid was over het standpunt van de kerk en ervoor pleitte de in de Kerkorde aangewezen richting voort te zetten. De voorzitter ds. R. Dijkstra lichtte het memorandum nader toe²⁸, waarbij hij aangaf dat er mogelijk beleidsfouten waren gemaakt en dat de Raad zich verkeken had op personen, toestanden en verhoudingen, 'maar dat wij ons daarmee vóór het openbaar onderwijs verklaard hebben en tegen het christelijk onderwijs is eenvoudig een fictie.' En:

²⁶ *Trouw* 18 februari 1952. De rede werd als brochure uitgegeven: *Synode, spreek!*, Delft 1952.

²⁷ *Hand. Syn. Herv. Kerk* 1951/52, 288-309; 321-326; 337-340. Zie ook Kalsbeek, *Theologische en wijsgerige achtergronden*, 324-335.

²⁸ De secretaris M. Apperlo was kort daarvoor naar Australië geëmigreerd en dus niet aanwezig. Aanwezig waren wel andere raadsleden onder wie Van Niftrik.